

Sebők Balázs

ÖNKÉNTESK CSOBÁNC VÁRÁNÁL

Csobánc vára talán nem tartozik Magyarország legismertebb várai körébe. Ugyanez nem mondható el például a szomszédos Szigligetről vagy Sümegről, amelyek már régóta komoly turisztikai vonzerővel bírnak, és az utóbbi években/évtizedekben magyar viszonylatban meglehetősen komoly felújítási munkálatok folytak ezeken a helyszíneken. Pedig Csobánc vára történelme és fekvése alapján is megérdemelné legalább azt a helyet, mint az előbb említett két vár. De hol is található Csobánc? A vár egy jellegzetes vulkáni bazalthegey fennsíkjának délnyugati sarkában fekszik, 375 méter magasan. A vár történetének legismertebb alakja Gyulaffy László, aki a XVI. század közepének legismertebb és legsikeresebb bajvívója volt: a csobánci várkapitány valamennyi török ellenfelét legyőzte az életre-halálra folytatott párviadatok során. Legismertebb legyőzöttjei Juszuf bég és Bajazid aga voltak. Csobánc végvárát a töröknek sohasem sikerült bevennie, bár az erődítmény legismertebb ostromára a Rákóczi-szabadságharc során, 1707-ben került sor, amikor a sokszoros túlerőben lévő császáriakat sikerült megfutamítani: a vár ostroma során mintegy 400 labanc esett el, az őket vezető Kreutz ezredessel együtt.

Csobánc látképe a Gyulaffy Napok forgatagából

A keleti várfalnál folyó munkálatok 2008 őszén

A várat a Tapolcától délre fekvő Gyulakeszi község irányából a legkönnyebb megközelíteni, és mintegy félórás kapaszkodó után érhetünk fel a hegyre, ahol az egykori vár romjai is találhatóak. A romok közül pazar kilátás tárul elénk: déli irányban, szinte a lábunk előtt van a Balaton, amelynek partján karnyújtásnyi távolságra látszik a szomszédos Szigliget. Szépen árnyalja a panorámát a közeli Badacsonyi platója, a Szent György-hegy hármass vonulata, valamint a Gulács és a Tóti-hegy jellegzetes vulkáni kúpjai. Nyugati irányban a Keszthelyi-hegység húzódik, messzebb, északra pedig Sümeg vára látható. Tiszta időben, egészen északnyugaton – főként amikor hó takarja a hegyeket – az ausztriai Schneeberg is megmutatja magát. Egészen közel, észak-északkeleti irányban a teljesen elfeledett Hegyészd várhegye látható. Kelet felé pedig a Bakony hegyei húzódnak, közülük kiemelkedve a Kab-heggyel és ismert adótornyával.

Amikor 2007 októberében a jászberényi főiskola tanító szakos hallgatóival a Balaton-felvidék várait látogattuk végig, eljutottunk Csobáncra is. Az akkor bejárt várak közül Csobánc azzal tűnt ki, hogy messze ez volt a legromosabb, viszont egyedül itt találkozhattunk vármentőkkel. A vármentők munkáját nézve alkalmunk nyílt megismerkedni Németh Gyulával, aki, mint kiderült, a Csobánc Várért Alapítvány elnöke, és ő koordinálja az elhanyagolt, a végromlás szélén álló vár maradványaiért folytatott munkálatokat. Egyben ő a Gyulaffy László Hagyományörző Lovasbandérium vezetője, és a legnagyobb szabású, a török kort megidéző fesztivál, a minden évben megrendezésre kerülő Gyulaffy Napok szervezője. Megtudtuk tőle, hogy a társadalmi alapon szervezett munka 2003-ban kezdődött a várba vezető meredek szerpentin rendbetételével, amit a várhegyen felgyülemlt rengeteg szemét összeszedése, és a romokat eltakaró, azokat benövő és tönkre tevő, elburjánzó növényzet eltávolítása követett. Ottjártunkkor éppen a Balaton felé eső déli várfal helyreállításának utolsó simításait végezték a kőművesek, amely az alapítvány első olyan akciója volt, amely – pályázati forrásból és

önkéntes munkával – a falak állagmegóvását szolgálta. Érdeemes megemlíteni, hogy a vár a Rákóczi-szabadságharc utáni magára hagyását (felrobbantását?) követően rohamos pusztulásnak indult, amelyet nagyban elősegített az itteni szélsőségesen szeles időjárás is. Az elmúlt három évszázad során Csobáncon egyedül 1953-ban végeztek kisebb feltáró munkálatokat, amelyek azonban hamar abbamaradtak, és utólag erősen megkérdőjelezhető a hasznosságuk is (a mai vármentők azon az állásponton vannak, hogy talán több kárt okoztak, mint hasznot). A vár tehát magára hagyatva, elhanyagoltan várta a sorsát.

Megtudtuk, hogy a következő esztendő tavaszán nagyszabású építkezést terveznek az Öregtorony melletti keleti várfal rendbetételével: ekkor határoztuk el, hogy csatlakozunk. Németh Gyula hitte is meg nem is, hogy majd éppen 250 km-es távolságból, Jászberényből fognak önkéntesek érkezni a segítségükre, de megbeszéltük, hogy tavasszal jelentkezzünk. Így került sor 2008 áprilisában az első egész hétvégés önkéntes munkára, amikor a helyiekkel karöltve

Az Öregtorony omladékának eltávolítása a szárazárok felől 2012 októberében

kiástuk az omladék alól a keleti várfalat, amelyet még azon az őszön – a műemlékvédelem felügyelete mellett – több méteres magasságúra falazhattak fel a kőművesek. A két árván állodogáló támpillér közé tehát ismét várfal került, sőt sikerült megtalálni egy újabb támpillért is. A csobánci vár egyik jellegzetessége, hogy a falakhoz utólag, megerősítésként épített/hozzátoldott támpillérek egy része a falak leomlása után is megmaradt, amelyek messziről úgy néznek ki, mintha óriások állodogálnának a várhegyen. Az addigi füves domboldalon tehát ismét várfal nőtt.

A várba vezető út utolsó szakasza a romokkal

Ezt követte 2009-ben a Gyulakeszi felé eső nyugati várfal részleges feltárása és állagmegóvása, majd a vár egyetlen épen maradt, jelentősebb építményének, az Öregtoronynak a kiásása. Az Öregtoronyról tudni kell, hogy egy emelet mélységben teljesen omladék töltötte ki a belsejét, és a ma is álló egy emeletnyi építményen legalább még egy szint volt, erről tanúskodnak a XX. század elején készült fotók. Három év alatt csákánnyal, lapáttal ki is lett termelve a mintegy 150 m³ mennyiségű omladék, amelyek közül szép számmal kerültek elő faragott kövek (amelyek az egykori ajtók és ablakok keretétül szolgáltak), de jellemző lelet volt a zöld zománcozott, angyalos mintájú kályhacsempe is. Mára az Öregtoronyot az egykori járószintig feltárták, az eddig az omladék alatt nyugvó boltíveket pedig megerősítették. A lépcsőház is előkerült, amely szintén helyreállításra került. Az alapítvány vezetőjének nagy álma egyelőre sajnos nem valósulhatott meg: ez az Öregtorony befedése és egyfajta kilátóvá alakítása lenne, amelyre pályázati forrást eddig nem sikerült elnyerni.

Összességében elmondható, hogy 2007 óta 420 m³ korábban leomlott falat sikerült felhúzni a műemlékvédelem szigorú felügyelete mellett. A falak feltárásának – ha úgy tetszik, kicsákányozásának – nehéz munkájában egy 5-10 fős jászberényi baráti társaság immár évek óta részt vesz, sőt, alkalmunk nyílt a munkák helyszínein más jászberényi önkéntesekkel is megismerkedni. A jó hangulatú hétvégék, a közös munka öröme, a természeti- és történelmi környezet szépsége, valamint a várhegyen, a szabad égbolt alatt eltöltött éjszakák olyan élménnyel gazdagítják az ember fiát, amely megkérdőjelezhetetlenné teszi, hogy a legközelebbi alkalommal is ott legyünk, amikor Csobánc váráért kell tenni.